

Dr hab. Anna Zapalec
Profesor nadzwyczajny
w Instytucie Historii i Archiwistyki
Uniwersytetu Pedagogicznego
im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Pawła Mazura

pt. *Polska Zjednoczona Partia Robotnicza w Kombinacie Metalurgicznym Huty im. Lenina*
(1956-1970), Kraków 2017, ss. 372, napisanej pod kierunkiem

prof. dr hab. Jacka Chrobaczyńskiego w Instytucie Historii i Archiwistyki Wydziału
Humanistycznego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie

Rozprawa doktorska mgr Pawła Mazura została poświęcona strukturom oraz funkcjonowaniu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej na terenie Kombinatu Metalurgicznego Huty im. Lenina w latach 1956-1970. Już na wstępie należy podkreślić, że przedmiot badań, który podjął autor jest jednym z najbardziej interesujących problemów badawczych w historiografii, gdyż dotyczy praktyki wykonywania władzy i kontroli partyjnej na terenie jednego z największych przedsiębiorstw w Polsce. Przyjęte zaś cezury chronologiczne wpisują się w przyjętą periodyzację dziejów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i wiążą się ze sprawowaniem władzy w PZPR przez Władysława Gomułkę. Tylko czasami autor wykroczył poza przyjęte ramy czasowe, co było jednak uzasadnione prowadzonymi analizami podczas badań.

Struktura pracy zastała oparta na podziale chronologiczno-problemowym. Zapewniło to przedstawienie tematu badawczego w wielu aspektach partyjnej działalności poszczególnych struktur PZPR na terenie Kombinatu. Jedyne co można byłoby poddać pod dyskusję to to, że przyjęcie takiego układu pracy odbyło się jednak kosztem ukazania zakładu i partii przez pryzmat zmieniającej się sytuacji politycznej i społecznej w latach 1956-1970. Okres ten, który rozpoczął się wielkimi nadziejami społeczeństwa na zmiany w życiu społecznym i politycznym w Polsce, przeszedł po tzw. „odwilży” w okres walki z Kościołem,

a następnie wstrząsy społeczne w marcu 1968 r., aby zakończyć się dramatycznymi wydarzeniami na Wybrzeżu w 1970 r. Autor rozprawy omówił kryzysy społeczne i stanowisko Komitetu Fabrycznego PZPR Huty im. Lenina wobec tych wydarzeń, ale dopiero w ostatnim rozdziale rozprawy. Uznaję jednak, że miał prawo do wyboru takiej właśnie koncepcji i zaprezentowania własnego pomysłu na realizację przyjętego tematu badań, który ostatecznie okazał się bardzo udaną analizą historyczną.

Wstęp napisany został poprawnie pod względem warsztatowym i merytorycznym. Znalazło się tutaj uzasadnienie podjęcia tematu badawczego; przedstawiony został zakres chronologiczny rozprawy wraz z uzasadnieniem; określono obszar oraz ogólne i szczegółowe cele badań, odniesiono się do obecnego stanu badań nad historią Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR) oraz Nowej Huty. Słusznie dokonano w tej części charakterystyki struktury rozprawy doktorskiej i jej podstawy źródłowej. Natomiast byłoby pożądane szersze omówienie znaczenia dla badań materiałów wytworzonych przez struktury partii szczebla wojewódzkiego i centralnego, które jedynie zostały wymienione. Z drugiej strony należy docenić pozyskanie relacji (*oral history*) wśród byłych działaczy partyjnych Komitetu Fabrycznego PZPR oraz osób pełniących na terenie Huty funkcje kierownicze w strukturach zakładowych, dzięki czemu poszerzono kwerendę o dodatkowe źródła do badań.

Podstawę źródłową i literaturę wykorzystaną w pracy uznaję za wystarczającą dla opracowania podjętej problematyki badawczej. Rozprawę oparto na obszernych materiałach archiwalnych, a przede wszystkim na dokumentacji: Komitetu Fabrycznego PZPR Kombinat Metalurgicznego Huty im. Lenina, Komitetu Wojewódzkiego i Komitetu Miejskiego PZPR w Krakowie oraz aktach Komitetu Dzielnicowego PZPR-Nowa Huta. Autor również szeroko sięgnął w badaniach do materiałów źródłowych z zespołu: *Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Komitet Centralny w Warszawie*, który jest przechowywany w Archiwum Akt Nowych oraz do źródeł znajdujących się w zbiorach Instytutu Pamięci Narodowej. Uzupełnieniem kwerendy archiwalnej stały się źródła drukowane, internetowe, prasa oraz relacje pozyskane od świadków wydarzeń.

Temat rozprawy oraz jego ujęcie należy uznać za innowacyjne, gdyż do tej pory nie powstało monograficzne opracowanie, aż tak szeroko przedstawiające struktury partyjne i ich funkcjonowanie w Hucie im. Lenina. Jak słusznie zauważył autor, był to jeden z największych zakładów przemysłowych w okresie PRL-u i sztandarowa inwestycja, w której miały znaleźć swoje urzeczywistnienie najważniejsze hasła i dążenia ówczesnych władz państwowych i partyjnych. Kombinat został wybudowany od podstaw wraz z całym

zapleczem i dał początek powstaniu Nowej Huty, szybko włączonej jako dzielnica do Krakowa. Stąd też uznawano, że funkcjonowanie tutaj struktur partyjnych miało spore znaczenie dla jej ogólnego wizerunku.

Rozdział pierwszy został poświęcony funkcjonowaniu Komitetu Fabrycznego PZPR w Kombinacie Metalurgicznym po wydarzeniach w Poznaniu w czerwcu oraz zmianach w państwie i partii po VIII Plenum KC PZPR w październiku 1956 r. W całej Polsce był to okres nadziei na zmiany w życiu politycznym i społecznym oraz poprawę stanu gospodarki po okresie forsownego Planu 6-letniego. W tej części rozprawy autor dokonał analizy różnych aspektów funkcjonowania Komitetu Fabrycznego PZPR w okresie tzw. „odwilży”, w tym scharakteryzował postawę władz partyjnych wobec toczących się dyskusji o XX Zjeździe Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego i referacie Nikity Chruszczowa wygłoszonym podczas tego Zjazdu oraz wobec odwołania poprzednich władz Komitetu Fabrycznego jako ekipy negatywnie kojarzonej z poprzednim okresem. Ukazane zostały przy tym nastroje panujące w Kombinacie wśród robotników podczas wieców i ich reakcje na wybory w styczniu 1957 r. oraz inne przejawy robotniczej aktywności. Za ważne uważam odtworzenie i wnioski o działaniach Komitetu Fabrycznego w celu zwiększenia roli i pozycji partii w życiu robotniczym Kombinatu, co znalazło wyraz w: podejmowaniu rozmów na poszczególnych szczeblach struktur partyjnych o trudnościach organizacyjnych oraz z robotnikami o różnych bolączkach i niektórych aspektach funkcjonowania przedsiębiorstwa; dążeniu do zwiększenia politycznej aktywności i ideologicznego oddziaływania na robotników Huty oraz poprawy jakości organizacyjnej (zasada planowości); zwiększenia kontroli nad pracą członków partii; poszerzenia składu Plenum Komitetu Fabrycznego dla zwiększenia jego reprezentatywności; wprowadzeniu oceny członków partii oraz innych działaniach podejmowanych ze strony struktur partyjnych. Autor rozprawy scharakteryzował różne przejawy działalności partii na terenie Huty im. Lenina i dążył do ukazania faktycznych możliwości partii w tym czasie. Dokonał poprawnej analizy źródeł, stanowiących w większości dokumentację wytworzoną przez struktury partyjne, co ze względu na zawartą w nich ideologiczną retorykę czyniło taki materiał dużo bardziej skomplikowanym podczas prowadzonych analiz i wymuszało szczególną ostrożność w jego ocenie i opracowywaniu. Zabrakł mi jednak w tym rozdziale sięgnięcia do relacji i wspomnień oraz innych źródeł, które umożliwiłyby poszerzenie obrazu nastrojów panujących wśród robotników i ich ustosunkowania się do działań propagandowych prowadzonych ze strony partii i jej działalności. Z pomniejszych uwag chciałabym zaznaczyć, że przy okazji przytoczenia

wypowiedzi Józefa Nagórzańskiego (I sekretarza organizacji partyjnej Huty im. Lenina) o śmierci Józefa Stalina jako impulsie dla wielu hutników do wstępowania w szeregi PZPR (s. 19, przypis 2), można było wykazać czy znalazło to rzeczywiście wyraz we wzroście organizacji partyjnej Kombinatu. Ponadto w tej części rozprawy nawiązano do postaw społecznych w okresie stalinizmu powołując literaturę przedmiotu (s. 19, przypis 3), wśród której można było wymienić jeszcze książkę Dariusza Jarosza pt. *Polacy a stalinizm: 1948-1956* wydaną w Warszawie w 2000 roku.

Rozdział drugi, noszący tytuł *Struktura Komitetu Fabrycznego PZPR w Kombinacie Metalurgicznym Huty im. Lenina*, traktuje o poszczególnych szczeblach organizacyjnych Komitetu Fabrycznego PZPR: Konferencji sprawozdawczo-wyborczej, Plenum, Sekretariacie, Egzekutywie, Komisjach problemowych. Rozdział ten kończą uwagi o zmianach w strukturze partii na terenie zakładu, w tym ilościowa analiza rozwoju organizacji partyjnej. Tekst oparty został na stosunkowo szerokiej podstawie źródłowej, a przedstawienie funkcjonowania poszczególnych struktur KF oceniam jako bardzo uzasadnione w kontekście podjętego tematu. Natomiast jeszcze szerzej, niż uczynił to autor, należało ukazać funkcjonowanie najniższych szczebli partyjnych w HiL, takich jak Podstawowe Organizacje Partyjne i Oddziałowe Organizacje Partyjne. Tym strukturom poświęcono w pracy dużo mniej miejsca niż Komitetowi Fabrycznemu PZPR. Tymczasem to właśnie na najniższych szczeblach organizacyjnych często można zobaczyć faktyczną stronę realizacji ogólnych wytycznych, postawy robotników wobec partii oraz jej sprawność organizacyjną.

Za potrzebny w pracy uznaję rozdział trzeci *Ludzie partii i ludzie w partii. Aktywiści partyjni i środowisko szeregowych członków PZPR*, który poświęcony został omówieniu działalności władz partyjnych na terenie Huty oraz członkom PZPR i kandydatom partii. Treść rozdziału jest solidną analizą i prezentuje ważne wnioski. Znalazła się tutaj: analiza jakościowa środowiska partyjnego w HiL; przedstawiono problemy w środowisku robotników i reakcje partii na takie sytuacje; zaprezentowano także analizy ilościowe, gdyż zamieszczone zostały dane statystyczne odnośnie długości stażu partyjnego wśród członków i kandydatów partii (s. 146), liczby kandydatów i członków partii w stosunku do całej załogi HiL w latach 1957-1971 (s. 156-157), wykształcenia członków Plenum i Egzekutywy KF PZPR w latach 1957-1969 (s. 183). Odrębne miejsce zajęło zaprezentowanie życiorysów pierwszych sekretarzy KF PZPR. Autor podkreślił m.in. stały wzrost organizacji partyjnej, co poniekąd wiązało się z rozwojem zakładu i wzrostem zatrudnienia, który podwoił liczbę pracowników do końca lat 70-tych. Zauważalny był również wzrost poziomu wykształcenia członków partii

i jej kandydatów w kolejnych latach działalności Kombinatu. Natomiast w treści rozprawy należało bardziej wyraźnie sformułować i podkreślić wniosek dotyczący stopnia tzw. upartyjnienia HiL w latach 1957-1970, które w poszczególnych latach kształtowało się różnie, ale jak ustalił autor rozprawy nigdy nie przekroczyło 24% załogi (s. 156-157).

Kolejny rozdział: *Komitet Fabryczny a działalność gospodarcza Kombinatu* traktuje o kontroli i próbach oddziaływania organizacji partyjnej na działalność gospodarczą Kombinatu Metalurgicznego. Przedstawione zostało w nim wiele aspektów partyjnego zainteresowania wynikami ekonomicznymi i organizacją procesu produkcji. Znalazła się tutaj również analiza relacji pomiędzy strukturami partii a administracją Kombinatu, w tym podano przykłady przywilejów jakimi cieszyła się partia wobec struktur administracyjnych, np. konsultowanie i wpływ na zatwierdzanie zmian na stanowiskach kierowniczych; omawianie zmian organizacyjnych w strukturze Kombinatu oraz przyjmowanie sprawozdań od Dyrekcji HiL. Także w tym rozdziale zwrócono uwagę na realizację planów gospodarczych i trudności w ich wypełnieniu oraz czynniki wpływające na jakość produkcji i eksport. Ogólnie w tej części pracy znalazło się szereg ważnych informacji o funkcjonowaniu Kombinatu oraz aktywności partii odnoszącej się do jego działalności gospodarczej i wyników ekonomicznych. Pan mgr Paweł Mazur przy tej okazji udowodnił posiadanie umiejętności stawiania poprawnych wniosków opartych na analizie materiałów źródłowych. Dążył bowiem do ustalenia nie tylko jak partia wpływała na gospodarczą stronę funkcjonowania Kombinatu, ale także jakie trudności w tym napotykała oraz próbował odkryć faktyczny obraz różnych aspektów funkcjonowania zakładu.

Rozdział piąty zatytułowany *Propaganda i socjalistyczna obrzędowość* poświęcony został środkom i metodom propagandy prowadzonej na terenie Kombinatu Metalurgicznego oraz działaniom propagandowym wychodzącym poza jego obręb ze względu na organizację różnych rodzajów rocznic i uroczystości odbywających się na terenie Nowej Huty. Autor z dużą pieczołowitością scharakteryzował najważniejsze środki propagandy: komunistyczne uroczystości i święta, prasę, działalność komitetów organizacyjnych przygotowujących propagandową oprawę wydarzeń, imprezy kulturalno-oświatowe i sportowe, czyny społeczne oraz propagandę wizualną. Omówił również metody propagandy, w tym m.in: budowanie pozytywnego wzoru robotnika poprzez prasę i inne środki propagandy; łączenie problematyki partyjnej z tematyką produkcji; budowanie atmosfery walki i bojowości w celu kształtowania postawy oraz podnoszenia wyników pracy robotników i załóg na terenie Huty; motywowanie do zwiększenia frekwencji i jej kontrolowanie podczas manifestacji organizowanych z okazji

rocznie i świąt; krytykę postaw, które partia oceniała jako politycznie niewłaściwe. Bardzo pozytywnie oceniam analizę odnoszącą się do oceny skuteczności propagandy prowadzonej na terenie HiL. Wynika z niej, że z jednej strony władze partyjne w Kombinacie ciągle dążyły do objęcia propagandą jak największej liczby osób, a z drugiej strony działalność różnych struktur zaangażowanych w prowadzenie propagandy stale wykazywała braki w sprawnej i skutecznej jej organizacji. Autor podał szereg przykładów takich sytuacji (s. 243-246). W tej części rozprawy wnikliwie omówiono organizację obchodów i świąt państwowych oraz partyjnych, w których przebieg na terenie Kombinatoru i Nowej Huty były zaangażowane zakładowe władze partii ze szczególną pieczołowitością dbające o frekwencję robotników HiL podczas uroczystości. W praktyce organizacja i udział robotników w takich uroczystościach nie zawsze szły po myśli partii. Jak ustalił autor rozprawy, o ile robotników udawało się zebrać na takie obchody, do czego wykorzystywano różne metody nacisku (s. 259), to już przymuszenie ich do niesienia transparentów oraz innych materiałów propagandowych było przez wielu bojkotowane (s. 258). Natomiast zabrakło mi w rozdziale szerszego omówienia agitacji bezpośredniej (zebrań, pogadek i innych form takich działań). Oczekiwałam także szerszej oceny działalności aparatu propagandy w okresie walki ludności Nowej Huty o postawienie krzyża na jej terenie. Autor odniósł się do tego dopiero w ostatnim rozdziale. Oceniam, że w rozdziale piątym dokonano poprawnej analizy różnych przejawy działalności propagandowej, możliwości oddziaływania oraz jej skuteczności. Autor zachował przy tym krytyczne stanowisko wobec źródeł, postawił ważne pytania o skuteczność i atrakcyjność propagandy oraz zbadał reakcje robotników na działania propagandowe podejmowane wobec nich ze strony partii. Muszę jednak także wykazać, że w tej części rozprawy należało większą uwagę poświęcić chronologicznemu przedstawianiu wydarzeń, gdyż istnieją fragmenty w tekście, w których chronologia jest zaburzona i traktowana dość swobodnie. Tymczasem, aby ukazać poprawną dynamikę procesu historycznego analiza historyczna powinna zachowywać chronologiczny bieg wydarzeń (zob. np. s. 258-260).

Rozdział szósty, który otrzymał tytuł *Partia rządzi, czyli Komitet Fabryczny a tzw. „pasy transmisyjne”*, stanowił omówienie i analizę działalności organizacji społecznych i pracowniczych istniejących na terenie Kombinatoru w kontekście pełnienia przez nie zarówno funkcji statutowych jak i realizujących postulaty i wytyczne partii. Autorowi udało się przedstawić zależności, które zachodziły pomiędzy strukturami partyjnymi a bieżącą działalnością omawianych organizacji. Przedstawione zostały również metody oddziaływania

partii poprzez te organizacje na pracowników HiL, a jednocześnie przeszkody i popełniane błędy w realizacji zamierzeń partii (niski poziom merytoryczny aktywistów, niewłaściwe nastawienie części działaczy partyjnych w organizacjach społecznych i inne). Szeroko została omówiona zwłaszcza rola i funkcjonowanie Związku Młodzieży Socjalistycznej oraz Konferencja Samorządu Robotniczego. Należy również pozytywnie ocenić wnioski i podsumowania poczynione w zakończeniu rozdziału. Natomiast również i tutaj w niektórych miejscach powinna zostać zwrócona większa uwaga na chronologiczną kolejność wydarzeń i prezentowanych źródeł (np. na s. 282, 285, 292, 295).

Ostatni z rozdziałów noszący tytuł: „*Istnieją tendencje na dole, aby rozbić aktyw w HiL*”. *Kombinat nowohucki oraz jego organizacja partyjna w obliczu i wobec sytuacji kryzysowych*, zawiera omówienie nie tylko działań partii podejmowanych na terenie Kombinatu wobec robotników podczas dużych kryzysów społecznych (obrona Krzyża w Nowej Hucie, Marzec’68, Grudzień’70), ale także w czasie różnych sytuacji kryzysowych występujących na terenie samego zakładu (negatywne nastroje robotników, awarie, usterki, wypadki, itd.). Autor scharakteryzował również działalność Służby Bezpieczeństwa oraz ukazał najważniejsze aspekty relacji zachodzących pomiędzy strukturami partii a aparatem bezpieczeństwa na terenie przedsiębiorstwa. Natomiast mając na uwadze ewentualną przyszłą publikację rozprawy chciałabym podkreślić na zasadność szerszego włączenia do analizy relacji świadków wydarzeń, co pozwoliłoby na zaprezentowanie indywidualnych ocen robotników. Ponadto, tak jak i przy poprzednich rozdziałach, istnieje konieczność uporządkowania chronologii wydarzeń w tekście m.in. na stronie 316, o co autor powinien szczególnie zadbać.

W *Zakończeniu* rozprawy autor dokonał streszczenia najważniejszych wniosków z badań. Podkreślił także konieczność prowadzenia dalszych studiów nad historią Kombinatu Metalurgicznego i Nowej Huty oraz społecznymi konsekwencjami okresu PRL dla nowohuckiego społeczeństwa.

W *Wykazie źródeł i literatury* zamieszczone zostały archiwalia, źródła drukowane i internetowe, relacje świadków oraz opracowania naukowe. Wykaz ten zawiera zarówno podstawę źródłową do badań jak i literaturę przedmiotu, co jest zgodne z zasadami warsztatu historyka. Mam jednak kilka uwag, co do sposobu zaprezentowania źródeł i literatury. Po pierwsze ta część pracy powinna nosić tytuł: *Bibliografia*. Od monograficznych prac naukowych oczekuje się bowiem pełnego wykazu źródeł i opracowań dotyczących prowadzonych badań. Po drugie autor podzielił *Wykaz źródeł i literatury* na dwie części:

Źródła archiwalne i Źródła drukowane i w tym ostatnim umieścił podpunkt: *Opracowania*. Tymczasem te ostatnie powinny jednak stanowić oddzielną część *Wykazu*, gdyż opracowania naukowe nigdy nie są zaliczane do źródeł drukowanych. Ponadto w dziale archiwaliów autor zamieścił szczegółowy spis poszczególnych zespołów i teczek wykorzystanych do napisania rozprawy, co jak rozumiem miało ułatwić poznanie dużej ilości materiału źródłowego wykorzystanego w rozprawie, ale zazwyczaj w bibliografii wystarczy podać nazwę zespołu archiwalnego i jego sygnaturę.

W tym miejscu pragnę podkreślić i docenić skrupulatność redakcyjną i pieczołowitość autora w redakcyjnym opracowaniu przez niego tekstu oraz dbałości o przypisy, w których nie ma prawie żadnych błędów, poza kilkom wyjątkami. Zachęcam też autora do przygotowania rozprawy do druku, po uwzględnieniu w tekście wskazanych poprawek.

Na koniec muszę jeszcze zwrócić uwagę na niektóre nieprecyzyjne sformułowania i pomniejsze błędy o charakterze redakcyjnym:

s. 4, autor podał, że Stronnictwo Narodowe działało jawnie po zakończeniu wojny. Rzeczywiście SN podjęło próbę przejścia do jawnej działalności, ale ostatecznie wielu członków SN pozostało w konspiracji; nie udała się też próba zalegalizowania po zakończeniu II wojny światowej legalnej partii skupiającej działaczy PPS-WRN;

s. 21/22, za nieprecyzyjny uznaję fragment zdania: „można scharakteryzować stalinizm jako system totalitarny, równoważny faszyzmowi w wydaniu niemieckim (nazizmowi)”. Pomimo że oba systemy były totalitarne, charakteryzował je rozbudowany aparat represji i terror wobec domniemanych i rzeczywistych przeciwników politycznych, inwigilacja, ograniczenie swobód obywatelskich, zbrodnie polityczne, to jednak istniało sporo różnic w praktyce sprawowania władzy, a oba systemy, pomimo zbliżenia w latach 1939-1941, były nastawione do siebie antagonistycznie;

s. 31, należało nieco inaczej sformułować zdanie, które obecnie brzmi: „Obok braku zrozumienia zagadnień XX Zjazdu, tzn. objęcia ich myślowym procesem poznawczym przez członków partii, widoczna była jeszcze postawa negująca przedstawione na nim tezy”. Nie jest dla mnie jasne, co autor chciał tutaj wyrazić, tzn. które zagadnienia negowano? Ponadto w tym zdaniu w ogóle należałoby wykreślić fragment, który brzmi: „tzn. objęcia ich myślowym procesem poznawczym przez członków partii”, bo nie jest potrzebne tłumaczenie co oznacza wyrażenie: „brak zrozumienia”;

s. 55, w zdaniu: „Interweniując w ich obronie organizacja partyjna pokazywała przecież, że troszczy się o robotników, którzy pracując dla Huty, pracowali też dla dobra

socjalistycznej Polski” właściwszym byłoby albo przeredagować koniec zdania, albo oznaczyć cudzysłowem określenia pochodzące z ówczesnych sloganów propagandowych;

s. 93, przedstawiony został schemat dotyczący struktury organizacji partyjnej Huty im. Lenina, który powinien zostać opatrzony tytułem (co przedstawia) oraz informacją na podstawie jakich źródeł został opracowany;

s. 144, 146, Autor zamieścił w tekście głównym cytaty w języku angielskim. Lepszym rozwiązaniem byłoby podać ich tłumaczenie, a ewentualnie w przypisie tekst w oryginalnym brzmieniu;

s. 144, poniższe zdania uważam za niepotrzebne, bo jak słusznie zauważył autor, treść ich jest mało odkrywcza: „Organizację partyjną w Kombinacie Metalurgicznym tworzyli ludzie. To stwierdzenie dość banalne, ale prawdziwe”.

s. 146, w opisie Tabeli 1 jej nr i tytuł należało zamieścić na początku tabeli, natomiast pod tabelą podać informacje czy jest ona własnym opracowaniem autora na podstawie materiałów statystycznych czy też została bezpośrednio zaczerpnięta z materiału archiwalnego. Podobną uwagę kieruję do sposobu prezentowania Tabeli 2 (s.149), nr 3 (s. 157), nr 4 i 5 (s. 183), nr 6 (s. 315);

s. 281, 283, 284, przy cytatach przypisy należało zamieścić tuż po cytacie. Tymczasem znalazły się one dopiero na końcu akapitu;

s. 49,100, 314, 366, wystąpiły nieliczne błędy redakcyjne lub literowe w tekście głównym;

s. 310, należy unikać stosowania obcojęzycznych zapożyczeń, jeżeli w języku polskim funkcjonują ich odpowiedniki, np. zamiast „handicap” można posłużyć się wyrażeniem „korzystana sytuacja”.

Konkluzje końcowe

Rozprawa mgr Pawła Mazura stanowi wartościowe opracowanie o aparacie partyjnym w Kombinacie Metalurgicznym Huty im. Lenina w latach 1956-1970. Odkrywa ona i przybliża wiele nieznanych faktów z historii partii na terenie nowohuckiego Kombinatoru oraz zasad jego funkcjonowania. Docenić należy zaprezentowane wnioski oraz wysoki poziom stylistyczny i redakcyjny tekstu. Wartość opracowania podnoszą także podsumowania zamieszczone na końcu każdego z rozdziałów.

Wobec powyższego stwierdzam, że przedłożona do oceny rozprawa spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim i wnoszę o dopuszczenie mgr Pawła Mazura do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

Anna Lopelec